

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om finansiering av föreningar och stiftelser inom social- och hälsovården

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att det stiftas en lag om finansiering av föreningar och stiftelser inom social- och hälsovården. Lagförslaget har ett större samband med den ändring av lotterilagen med vilken syftet är att reformera finansieringsmodellen och i samband med vilken bland annat de särskilda bestämmelser om statsunderstöd som för närvarande ingår i den lagen avses bli upphävda den 1 januari 2024.

Beredningen av genomförandet av reformen av finansieringsmodellen inleddes i november 2020. Det ansågs viktigt att utreda behovet av en reform av finansieringen av de aktörer som får nuvarande tippningsvinstmedel, framför allt för att de risker som påverkar hur avkastningen av penningsspelsverksamheten utvecklar sig ökat sedan 2020 och för att det blev svårare att förutse avkastningen i synnerhet på grund av de nya åtgärder för ansvarsfullhet som riktades till regleringen av spelande av penningsspel och de begränsningar av penningsspelet som infördes för att de bedömdes som nödvändiga för att hejda covid-19-pandemin. Den andel av Veikkaus Ab:s avkastning av penningsspel som ska intäktsföras till staten har sedan det nya bolaget bildades 2017 uppgått till cirka 1 miljard euro per år, men senare har avkastningen minskat med till och med så mycket som cirka en tredjedel och var sammanlagt cirka 680 miljoner euro 2021. Konsekvenserna av den minskade avkastningen av penningsspel för de verksamheter som finansieras har mildrats genom en årlig kompensation från budgetmedel samt genom en tillfällig sänkning av lotteriskatten från och med 2021.

En arbetsgrupp under ledning av Erkki Liikanen lade fram fyra olika alternativ för utveckling av finansieringsmodellen i sin rapport som publicerades den 26 februari 2021. Som främsta alternativ föreslog arbetsgruppen att det görs en totalreform så att avkastningen av penningsspel styrs till statens allmänna inkomster och att de nuvarande verksamheter som får finansiering via de ministerier som fördelar avkastningen börjar omfattas av den allmänna finansieringen inom ramen för budgeten samt ramförandet den 1 januari 2024.

Det fördes förhandlingar om genomförandet av reformen av finansieringsmodellen vid ramförhandlingarna i april 2021 utifrån de förslag som lades fram av Erkki Liikanens arbetsgrupp, och regeringen drog då upp riktlinjer för den fortsatta beredningen. Vid den fortsatta beredning av reformen av finansieringsmodellen som inleddes i augusti 2021 utreddes genomförandet av olika alternativa finansieringsmodeller mer detaljerat till väsentliga delar utifrån de förslag till alternativa modeller för genomförande av reformen av finansieringsmodellen som den tidigare arbetsgruppen under ledning av Erkki Liikanen lagt fram. Mandatperioden för den arbetsgrupp som leddes av statssekreterare Henrik Haapajärvi var från den 26 augusti till den 17 december 2021. I arbetsgruppen deltog regeringspartiernas statssekreterare vid de ministerier som är centrala med tanke på arbetet och ett sekretariat bestående av tjänstemän. För att stödja arbetet tillsattes dessutom en parlamentarisk uppföljningsgrupp, till vilken också de viktigaste förmånstagarna kallades med för att delta i arbetet. Som slutresultat av sitt arbete publicerade arbetsgruppen en samförståndpromemoria den 8 februari 2022, där det föreslogs att statsrådet bereder den totalreform som Liikanens arbetsgrupp föreslog som främsta alternativ, med vissa preciseringar så att ändringarna träder i kraft den 1 januari 2024. Förslagen godkändes också av den parlamentariska uppföljningsgruppen.

Den arbetsgrupp som leddes av statssekreterare Henrik Haapajärvi föreslog vissa preciseringar av det praktiska genomförandet av den finansieringsmodell som Liikanens arbetsgrupp lagt fram, såsom riktlinjen att vid övergången till en modell med allmän finansiering ska det inom ministeriernas (JSM, UKM, SHM) sektorer beredas nya sektorspecifika ramlagar, som fastställer ändamålen och förenhetligar nuvarande praxis, i syfte att förbättra förutsägbarheten och stabiliteten.

I ett vidare perspektiv är målet för reformen av finansieringsmodellen i enlighet med förslagen från statssekreterare Haapajärvis arbetsgrupp följande:

1. Bryta den nuvarande kopplingen mellan den avkastning som Veikkaus Ab redovisar och de ändamål som anges i lotterilagen för de nuvarande statsunderstödsministerierna (UKM, SHM, JSM).
2. Se till att det för de tidigare ändamål som finansierats med avkastningen av penningsspel och eventuella nya motsvarande ändamål säkerställs en förutsägbar, stabil och tillräcklig finansiering som tryggar aktörernas autonomi.
3. Bidra till att säkerställa att de legitima grunderna för det finländska penningsspelssystemet, som grundar sig på ensamrätt, upprätthålls.
4. Bidra till att säkerställa att de satsningar som görs på förebyggande och minskning av skadeverkningarna av penningsspel är tillräckliga samt öka transparensen och verifierbarheten i fråga om satsningarna och de effekter dessa har.

Det har föreslagits att Veikkaus Ab:s avkastning från och med den 1 januari 2024 ska intäktsföras på statens inkomst-konto som allmänna inkomster och överföras därifrån till den allmänna ramfinansieringen. I den nya finansieringsmodellen ska kopplingen till de specificerade ändamål som anges i lotterilagen brytas. Den nya finansieringsmodellen in-

nebär i praktiken en modell för allmän finansiering, där fördelningsförhållandena för anslaget och specificerade ändamål inte är fastställda i lag. I denna modell finns det inte längre något behov av de bestämmelser om avkastningen av penningspel som finns i 4 kap. i lotterilagen (1047/2001).

Den gällande lotterilagen innehåller vissa särskilda bestämmelser om statsunderstöd som i fråga om social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde har bedömts som viktiga att ha kvar på lagnivå. Lotterilagen innehåller bestämmelser om statsunderstöd som beviljas av social- och hälsovårdsministeriet samt om social- och hälsovårdsministeriets verksamhet. Det är behövligt att det också i fortsättningen på lagnivå föreskrivs om detta, såsom om delegationen för social- och hälsoorganisationernas understödsärenden, myndigheternas behörighet, Social- och hälsoorganisationernas understödscentral och statsunderstödet belopp.

I syfte att genomföra reformen av finansieringsmodellen har det vid social- och hälsovårdsministeriet som en sektorspecifik ramlag beretts en regeringsproposition med förslag till lag om finansiering av föreningar och stiftelser inom social- och hälsovården. I reformen av finansieringsmodellen kompletterar de sektorspecifika ramlagarna den nya lagstiftningshelheten. Statsunderstödslagen tillämpas som allmän lag till den del det i denna lag inte föreslås bestämmelser som avviker från den lagen.

Propositionen avses bli behandlad i riksdagen tillsammans med regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lotterilagen, så att den träder i kraft den 1 januari 2024 samtidigt som den ändring av lotterilagen med vilken syftet är att reformera finansieringsmodellen.

Lag om finansiering av föreningar och stiftelser inom social- och hälsovården

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på beviljande av statsunderstöd av medel som anvisats för detta ändamål i statsbudgeten.

2 §

Statsunderstödstagare

Statsunderstöd kan beviljas allmännyttiga föreningar och stiftelser med rättsförmåga.

3 §

Verksamhet som understöds

Statsunderstöd kan beviljas för verksamhet inom social- och hälsovården för främjande av social välfärd och hälsa. Den verksamhet som understöds ska stödja människors likabehandling, jämlikhet samt tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna.

I den totala finansieringsnivån för föreningar och stiftelser ska kostnadsnivåns allmänna utveckling beaktas.

Närmare bestämmelser om den verksamhet som understöds får utfärdas genom förordning av statsrådet.

4 §

Social- och hälsoorganisationernas understödscentral

I anslutning till social- och hälsovårdsministeriet finns Social- och hälsoorganisationernas understödscentral, som sköter beredning, utbetalning, uppföljning och övervakning av understöden.

Närmare bestämmelser om understödscentralens uppgifter får utfärdas genom förordning av statsrådet.

5 §

Statsbidragsmyndighet

Statsbidragsmyndigheter är social- och hälsovårdsministeriet och Social- och hälsoorganisationernas understödscentral.

Social- och hälsovårdsministeriet beslutar om beviljande av statsunderstöd för främjande av välfärd och hälsa samt om återkrav av understöd.

Understödscentralen kan på ansökan av en understödstagare av särskilda skäl göra mindre ändringar av teknisk art i ett understödsbeslut, förlänga understödets användningstid och överföra understödet till en annan allmännyttig sammanlutning eller stiftelse med rättsförmåga. Understödscentralen får besluta om avbrott i utbetalningen.

Understödscentralen svarar för verkställandet av social- och hälsovårdsministeriets beslut om beviljande och återkrav av understöd.

6 §

Delegationen för social- och hälsoorganisationernas understödsärenden

Sakkunnigorgan för social- och hälsovårdsministeriet vid beredningen av understöd enligt 4 § 1 mom. är delegationen för social- och hälsoorganisationernas understödsärenden och dess bedömnings- och understödssektion, vilka statsrådet tillsätter för fyra år i taget.

Delegationen ska lämna utlåtanden till social- och hälsovårdsministeriet om strategierna och de strategiska riktlinjerna för understödsverksamhet för att främja välfärd och hälsa samt utveckla och utvärdera understödspolitiken och organisationsverksamheten.

Delegationens bedömnings- och understödssektion ska lämna utlåtanden till social- och hälsovårdsministeriet om fördelningen av de understöd som beviljas för främjande av välfärd och hälsa samt göra bedömningar av de understödda organisationernas verksamhet.

Delegationens och sektionens utlåtanden är inte bindande för social- och hälsovårdsministeriet.

Närmare bestämmelser om delegationens och sektionens uppgifter, sammansättning och tillsättande utfärdas genom förordning av statsrådet.

7 §

Statsunderstödet belopp

Trots 6 § 1 mom. i statsunderstödslagen (688/2001) får understödet täcka det fulla beloppet av de totalkostnader som orsakas av den verksamhet eller det projekt som utgör föremål för statsunderstödet.

Närmare bestämmelser om understödets belopp utfärdas genom förordning av statsrådet.

8 §

Tillämpning av statsunderstödslagen

På understöd som avses i denna lag tillämpas statsunderstödslagen.

9 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.

På understöd som har beviljats före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Åtgärder som krävs för verkställigheten av denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den xx xxxx 20xx

Statsminister

Social- och hälsovårdsminister